

Demografi

Andelen eldre i befolkningen vil øke i de nordiske landene i årene som kommer. En aldrende befolkning vil isolert sett trekke opp utgiftene til helse- og omsorgstjenestene og pensjoner og gi lavere sysselsetting og dermed svekke skattegrunnlagene. Utviklingen vil kunne gi utfordringer for finansiering av velferdsstaten og for kommunesektoren framover. Den framskrevne eldrebølgen i Norge vil imidlertid bli svakere enn det som forventes i andre land, noe som må ses i sammenheng med at Norge lenge hadde høyere fruktbarhet og en relativt høy innvandring av yngre personer sammenliknet med andre land i Europa. Også mellom de nordiske landene vil det kunne være forskjeller, og Norges muligheter til å bruke avkastningen av Statens petroleumsfond utland stiller Norge i en særstilling, selv om offentlige utgifter i Norge trolig ikke vil kunne fortsette å øke like sterkt som i tiåret vi har lagt bak oss.

I Norge vil andelen eldre variere betydelig mellom kommunene. Mens det i Norge i 2018 er 4,1 personer mellom 20 og 66 år per eldre over 67 år, er dette tallet betydelig lavere i mange små kommuner. Enkelte kommuner har så få som under to personer mellom 20 og 66 år per eldre over 67 år allerede i 2018. I 2040 kan det være 2,7 personer i alderen 20-66 år per eldre over 67 år for landet som helhet og under én person i alderen 20-66 år per eldre over 67 år i enkelte kommuner. I en del kommuner kan mer enn hver tredje innbygger ha passert 70 år i 2040.

En videreføring av dagens system i Norge for fordeling av inntekter til kommuner med utjevning av skatteinntekter og utjevning basert på kommunenes utgiftsbehov (som følge av geografiske forhold, sosiale forhold, med mer) vil bidra til likeverdige tjenester i hele landet selv om aldringen vil være forskjellig mellom kommunene. Befolkningsutviklingen får likevel en rekke konsekvenser utover finansieringen av kommunesektorens utgiftsbehov. Utviklingen vil prege aktiviteten i lokalsamfunn, tilgangen på arbeidskraft til å tilby ulike offentlige tjenester og lokalt næringsliv.

I Norge vil det være 356 kommuner fra 1. januar 2020. 119 kommuner slås sammen til 47 nye kommuner. Fremdeles har nesten halvparten av kommunene under 5 000 innbyggere. Over 120 kommuner vil fortsatt ha under 3 000 innbyggere. Det er også store regionale forskjeller mellom hvor det blir sammenslåinger. Mange kommuner med store utfordringer vil fortsette alene.

Samtidig som det framover vil bli flere eldre, er det også forventet at framtidens eldre kan komme til å være mer selvstendige og mer ressurssterke når det gjelder utdanning og økonomiske forhold. Dette kan trekke i retning av et lavere behov for omsorgstjenester. Det vil imidlertid være store geografiske variasjoner i utdanningsnivået til framtidens eldre. Storbyer og andre byer med store utdanningsinstitusjoner har en befolkning med klart høyere utdanning enn mindre kommuner. Dette innebærer at de regionale forskjellene i utdanningsnivå blant eldre trolig vil øke framover.

1. Hvordan blir utviklingen i andelen eldre i de nordiske landene framover? Geografiske forskjeller? Forskjeller på store og små kommuner, distrikter og sentrale strøk?
2. Hvilke utfordringer gir dette?
  - a. Finansiering av velferdstjenestene
  - b. Store forskjeller i tjenesteproduksjonen i kommunene
  - c. Utfordringer med tilgang på arbeidskraft i kommuner og næringsliv
3. Løsninger
  - a. Rammefinansiering og inntektssystem?
  - b. Kommunestruktur?
  - c. Velferdsteknologi?
  - d. Annet?